

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:9

Onder redactie van **Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink**

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. S. O. Los, 's Gravenhage; Dr. J. W. Marrelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; Dr. G. Meima, Groningen; Dr. D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr. A. Ringnalda, Soerabaya; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:

Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De Ethiek van Karl Barth. I. — Uit de Schrift: Aan den arbeid (Joh. 21:3, 6, 7a). — Kerkelijk Leven: De Acta der Generale Synode. I. Wat er niet in staat Kerkelijk Leven in Ned. Indië: De Prot. kerk in O. en W.-Indië. — Literatuur en Kunst: De inzet der Bijbeldijk-herdenking. — Populair Wetenschappelijke Schetsen: Over het beschrijven van muziek. III. — Muzikale Kroniek: Bach's Johannes- en Matthäus-Passion. — Uit het Politieke- en Sociale Leven: A.V.O. III. — Uit het Zakenleven: Financieel Economische Rubriek. — Zending en Evangelisatie: „Waar Oost en West elkaar ontmoeten”. II. — Perschoonw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De Ethiek van Karl Barth.

Nog niet lang geleden verscheen in Duitschland een dissertatie over de verhouding van rechtvaardigmaking en heiligmaking¹⁾, waarin de schrijver zegt, dat systematisch inzicht spoedig in zijn onderwerp zal ontdekken het groote thema, vanwaar uit de soms verwarrende veelheid der theologische problemen zich laat ordenen en beheerschen. Ik wil in het midden laten de vraag, of de schrijver door de vrede van den ontdekker, die steeds meer samenhangen gaat zien, niet tot eenzijdigheid werd verleid. Maar zeker is, dat het door hem behandelde onderwerp van groote betekenis is ook voor allerlei andere vragen. Het is volkomen juist, dat in de vraag naar de verhouding van rechtvaardigmaking en heiligmaking niet maar aan de orde komt een speciaal probleem uit de dogmatiek met name uit de heilsorde. „Neen”, zegt Köberle, „het is de vraag naar het nieuwe leven, naar den nieuwen mensch in de totaliteit van zijn bestaan”. M.a.w. het is de vraag naar de ethiek, die hier direct aan de orde komt.

Het loont m.i. zeer de moeite, te onderzoeken, welk antwoord Barth geeft op deze voor heel het leven zoo integrerende vragen. Er is wel reeds zeer veel over Barth geschreven, ook in ons land, maar van allerlei zijden blijft de soms felle discussie voortduren, nieuwe werken verschijnen bijna elke week, nu eens een bestrijding, dan weer een verdediging, soms ook een poging tot synthese van Barth en — een ander standpunt.

Meermalen gaat het in de discussies allereerst om de interpretatie van Barth. Want dikwijls hebben de bestrijders van Barth als hun voorname moeten hooren, dat ze van Barth niets hadden begrepen. Brunner heeft dit van Schaefer, Haitjema van H. W. Schmidt gezegd enz. Dat is natuurlijk niet a priori onmogelijk, maar in ieder geval mag dan verlangd worden, dat telkens weer thetisch Barth's gedachten worden uiteengezet, opdat allengs alle interpretatie-misverstand moge wijken. Waar deze discussies nog lang niet ten einde zijn en waar nog zoo volstrekt tegenstrijdig over Barth wordt geoordeeld, dat sommigen zijn optreden een zegen achten ook voor ons land, maar anderen weer zijn ideeën funest vinden voor heel het leven, daar is noodig blijvende studie van Barth's geschriften en te vragen naar de betekenis voor theologie, kerk en persoonlijk leven. Speciaal voor de Gereformeerde theologie is er reden zich over Barth te bezinnen, waar meerderen bij hem meenen te zien een zich steeds meer bewegen naar Calvijn toe en waar nog onlangs de verhouding tusschen Kuyper en Barth ter sprake is gebracht door Dr. Kolfhaus.²⁾

In het bijzonder is er reden te vragen naar het probleem der ethiek bij Karl Barth, omdat de probleemstellingen der dialectische theologie juist op dit punt een levendige en diepgaande discussie hebben opgeroepen. Voor Duitschland noem ik de namen van Althaus, Wüsch, Werner, (bestreden door Haitjema), Karl Holl, Karl Heim, in wier kritiek (waarop we nog terugkomen) vooral de vraag naar de mogelijkheid van een ethiek op den voorgrond staat. Maar ook in ons land is Barth's ethiek niet onbesproken gebleven. Waardeering en kritiek zijn samengevoegd in „Nieuwe Theologie” 1926. Dr. J. Hoek ziet bij Barth geen plaats voor

wedergeboorte en bekeering en dus evenmin voor subjectieve of actieve heiligmaking (Dr. J. Hoek, Karl Barth pag. 23). Dr. G. B. Wurth schreef over Barth in zijn artikelen „De Christen en de wereld”, terwijl Dr. A. H. de Hartog een brochure uitgaaf, die, hoe voorzichtig ook gesteld, toch duidelijk het verschil doet uitkomen en zich tenslotte toch op één lijn stelt met de Deutsche en Nederlandsche kritici.³⁾

Nu staan we voor het feit, dat meerderen spreken van een ontwikkeling in Barth's denken. En als gevolg daarvan zou men Barth's „Römerbrief” thans niet meer mogen aanhalen ter karakterisering van Barth in 1931. Sommigen spreken zelfs sinds Barth's „Philippbrief” en zijn „Dogmatik I” van een totale frontwijziging. Nu zijn er, ook afgezien van het verschil tusschen 1e en 2e druk van den „Römerbrief”, ongetwijfeld momenten, waarin verandering is waar te nemen⁴⁾. De praedestinatië-beschouwing uit den „Römerbrief” schijnt Barth niet meer te aanvaarden⁵⁾ enz. We kunnen in deze artikelen, die alleen handelen over Barth's ethiek, deze kwesties niet behandelen. Wanneer we ons beperken tot de vraag, in hoever er wijzigingen zijn aan te wijzen inzake het probleem der ethiek, dan meen ik te mogen zeggen, dat althans op dit punt van een totale frontverandering geen sprake kan zijn. Laten we den eersten druk van den „Römerbrief” buiten bespreking, dan is er in al Barth's werken tot de jongste publicaties toe één zelfde grondlijn te ontdekken.

Wanneer Barth overgaat tot de exegese van Romeinen 12—15, komt allereerst de vraag naar voren, waarom er nu eigenlijk op Romeinen 1—11 nog iets volgt. Is met die hoofdstukken dan niet alles gezegd? Komt er nu misschien nog een optimistisch aanhangsel over de goede werken die — er toch ook moeten zijn? Voert het aanvaarden van Romeinen 1—11 dan noodwendig tot een cultuurprotestantisme, hetzij men nu de cultuur neemt als sociale cultuur of als persoonlijkheidscultuur?

De groote vraag van een mensch op aarde, die leeft in een concrete situatie, is: Wat moet ik doen? En tegelijk: Kan het ethische werkelijkheid worden? Is Rom. 12—15 zinvolle repetitie om God eer te geven of moedgevend vervolg? Wanneer door de werkelijkheid van Gods Openbaring het eind van alle menscheit zijn, hebben en doen verstaanbaar wordt, is dan een ethiek mogelijk?

De allereerste vraag is hier of volgens Barth mogelijk is een menscheit handelen, dat zich onderwerpt aan de wet Gods. Het gaat hier om het verschil tusschen ouden en nieuwen mensch. Wanneer Paulus schrijft: „Wij hebben vrede bij God, wat moeten we dan onder dat „wij” verstaan? Hier blijkt, dat bij Barth oude en nieuwe mensch door een volstrekte kloof van elkaar zijn gescheiden. Het nieuwe subject is nooit aanschouwelijk, maar alleen door het geloof met den zondaar identiek. Aan het zuiverhouden van die waarheid hangt alles. Als de nieuwe mensch een „directe Gegevenheid” wordt, is alles verloren. Aan één of anderen zedelijken overgang mogen we hier niet denken. Er is geen sprake van ethische bemiddeling. We kunnen hier b.v. denken aan Manasse in de gevangenis. Astarte staat tijdens z'n bidden nog in Jeruzalem's heiligdom. Het gaat hier om wat men genoemd heeft het zedelijk-ledig, om de rechtvaardiging als forensische daad Gods (zonder eenige verdienste der menschen), om den „overgang” van ouden en nieuwen mensch als liggend in de boven-ethische sfeer.

Is hiermee Barth's opvatting volledig geteekend? Is hiermee misschien reeds verklaard de verwantschap van Barth en Dostojewski?⁶⁾ Is Barth hierdoor niet een vernieuwer van de ethiek van Luther en Calvijn tegenover de verdiensteleer van Rome?

In den „Römerbrief” liggen m.i. nog andere momenten, die toonen, dat met de scherp-doorgevoerde stelling: „rechtvaardiging ligt in de boven-zedelijke sfeer” Barth's positie niet ten volle is geschetst. De groote vraag is veelmeer, in hoeverre in de doordenking van het „absolute moment”, van „de

absolute afstanden tusschen Oost en West” (Noordmans) in Barth's theologie mogelijkheid bestaat, dat ethisch leven, ethisch handelen werkelijk wordt en deze vraag dan gezien in het licht van die andere naar de werkelijkheid van den nieuwen mensch. Of — concreter — in hoever de „wij” van Romeinen niet maar subject is aan de wet Gods, maar ook factisch die wet Gods gehoorzaamt. Ik behoeft niet lang te spreken over de grondgedachte van den „Römerbrief”, om het kwalitatief onderscheid tusschen tijd en eeuwigheid in zijn diepe betekenis voortdurend in 'toeg te houden. Bij het zien van die geweldige diastase wordt de vraag: Brengt God, komende tot den zondaar, in hem, en daarmee in de wereld, verandering? Of blijft die roeie verandering voorwerp van hoop — nieuwe hemel en aarde, waarop gerechtigheid woont — futurum, en wordt Gods eer alleen uit en in de crisis over al het menscheit luisterrijk openbaar? Wat bedoelt Barth er mee, als hij zegt, dat ethiek alleen mogelijk is als kritiek over alle „ethos” en als hij zegt, dat het probleem der ethiek identiek is met dat der dogmatiek: Soli deo gloria?

We leeren zijn bedoeling verstaan in zijn exegese van het Gode welgevallige offer in Rom. 12. We moeten ons lichaam, d.i. ons zinnelijk-aanschouwelijk-historisch bestaan als offer „ter beschikking stellen”. En offer beteekent prijsgeve. De mensch moet zichzelf prijsgeven, zich offeren. D.i. de primair-ethische handeling. Maar direct bij het noemen van de primair-ethische handeling waarschuwt Barth tegen misverstand. Het is n.l. niet waar, dat hij, die zich offert, door zijn handelen een orgaan Gods wordt. Neen zooals — om Barth's eigen beelddruk te gebruiken — een 1 Mei-optocht niet de arbeidersbeweging is, maar alleen haar demonstreert, zoo kan ook de mensch slechts demonstreeren. Niets anders dan dat is alle ethos. Er is geen levenspoging, waarbij één worden met den wil Gods mogelijk wordt. Maar er zijn handelingen, waaruit het offer „oplicht”, „uitstraalt”, de geofferde mensch, maar juist daarom niet de mensch in één of andere nieuwe positieve of negatieve menscheit. We moeten het offer vooral niet opvatten als een daad van nieuwe zedelijkheid. Neen, het offer, zegt Barth („Römerbrief” 417) „is op zichzelf een menscheit handeling zoo goed of zoo slecht als elke andere. God blijft God ook tegenover het grootste offer en Zijn wil gaat zijn eigen weg”. Het is bij deze opvatting van het offer begrijpelijk, dat Barth de conclusie trekt, dat, waar het rijk Gods gezien wordt als organisch groeiend, in „opbouw”, wezenlijk niet het rijk Gods aanwezig is, maar een toren van Babel.

De wil Gods en die des menschen raken elkaar niet aan. Of een bepaalde daad factisch de eer Gods dient, dat moeten we aan God overlaten. Hij neemt aan en Hij verwerpt.

Ook wat Barth leert aangaande het secundair-ethische handelen, voert hier niet boven uit.

Hij verstaat daaronder het positief-ethische handelen dat protesteert tegen het schema dezer wereld en het negatief-ethische handelen, dat zich invoegt in de verandering dezer wereld. Dit alles moet echter gezien worden in het licht van de primair-ethische handeling (boete, Umdenken). Het geldt zonder restrictie voor alle ethos, dat er slechts sprake kan zijn van demonstratie en niet van een doen van den wil Gods. Volstrekt niets gaat daarboven uit, en wat daar toch bovenuit wil, ligt onder het oordeel, al ware het ook de heiligheid en de reinheid van een „Martyrerjungfrau”. Ja, wie hier meer wil — die keere om, want hij heeft te veel goederen!

G. O. B.

¹⁾ A. Köberle, Das Verhältnis von Rechtfertigung und Heiligung in seiner Bedeutung für den Christlichen Glauben, 1929.

²⁾ W. Kolfhaus, Dr. A. Kuyper en Dr. Karl Barth. Onder Eigen Vaandel, 1930.

³⁾ „Naar aanleiding van Barth's verblijf in Nederland”, 1926. Zie ook de kritiek van K. Schilder „Tusschen Ja en Neen”, pag. 299.

⁴⁾ Over het verschil tusschen 1e en 2e druk zie Rbrf' voorwoord en verder H. W. Schmidt „Zeit und Ewigkeit. Die letzten Voraussetzungen der dialektischen Theologie”, 1927, die inzake

VERKLARING
HEILIGE SCHRIFT
NIEUWE VERTALING

VERSCHENEN:
BRIEVEN
V. PETRUS

DOOR
Dr. S. GREUDANUS

Prijs geb. f2.40
verscheen reeds
e serie:

Koningen, Psalmen,
Jeremia, Klaag-
Daniel, Kleins,
Markus, Johannes,
Ephese, Philip-
Colossenzen, Thimo-
theenzen, Hebreën,
Openbaring.

Dit is een uitgave
et hoogste belang-
der, die zijn Bijbel
ren verstaan.
edere Christen, elke
ezer profiteere van
zeer uitnemende,
jke verklaring. Men
e in op de geheele
f anders koope men
geval nu alvast
deelen, om ze dan
an tijd tot tijd aan
en.

Het uitvoerig pro-
wordt op aanvraag
gratis toegezonden
den Uitgever

Kok te Kampen.

tsche Vleeschhouwer
Varkensslagerij
lefoon No. 22410

ate en oudste adres
sluitend eerste kwalite-
ische Koel-inrichting
nd, C. H. A. L. F.

J. MARKUS
INGINRICHTING.

straat 55 - Den Haag
lefoon 11038.

oek- en Banketbakkerij
I. GROEN
g 16, HILVERSUM
Telefoon 1675

uitsluitend
prima kwalite

. DIJKSMAN
ERENHANDEL
52 - ROTTERDAM
ELEFOON 52669

H. FA BERNARD
RK-TKOORNBRUGSTRAAT
EF. 479 - LEIDEN
U het aangewezen
adres voor

Inhoudelijke artikelen

VAN OVERBEEK
zijn van Luxe- en
houdelijke Artikelen
raat 379 - DEN HAAG
Telefoon 30892
Valkenboschlaan en -Kamp

N, EMAILLE B.K., GLAS-
CK-ARTIKELN. enz. enz.

res voor

GEDISTILLEERD
N EN LIKEUREN

is
A. HENGST
RAAT 63 - SCHIEDAM
Telefoon 68655

synoniem met, beteekent, bedoelt, leidt tot huldigen.

Maar ten aanzien van Bilderdijk is zulk een huldiging niet vanzelfsprekend. Wie maar eenigszins op de hoogte is van de houding die de toonaangevende 19e-eeuwers tegenover Bilderdijk hebben aangenomen en van de afkeerigheid, die in sommige kringen nog bestond zelfs na de grootsche herdenking door de Bilderdijk-Commissie van 1906¹⁾ georganiseerd, weet dat het niet overbodig is, als het thans gevormde Bilderdijk-Comité verklaart, dat de herdenking, die het voorbereidt, een huldiging zal zijn.

Dit Bilderdijk-Comité van 1931 geeft op verschillende wijzen uitvoering aan zijn voornemen. Reeds deed de voorzitter, de heer August Heyting, het eerste deel het licht zien van een boek „Willem Bilderdijk als dichter“²⁾ en het beraamt, ben ik wel ingelicht, plannen voor een Bilderdijk-viering in December (de 18e December is Bilderdijk's sterfdag). En het vond aanleiding tot een eerste huldigingssamenkomst in het feit, dat het den 26en Maart 125 jaar geleden was, dat de dichter uit zijn ballingschap terugkeerde.

Deze samenkomst werd gehouden in Den Haag, opgeluisterd door de tegenwoordigheid van de Koninklijke Familie, en werd den volgende avond herhaald te Amsterdam, in de mooie Aula der Gemeentelijke Universiteit. Bij deze Amsterdamsche vergadering ben ik tegenwoordig geweest en ik geloof onzen lezers een genoegen te doen, met hun daarvan een verslag te geven. Zoo ergens toch, dan is het in onzen kring, dat belangstelling bestaat moet voor Bilderdijk en zijn beteekenis, niet alleen als dichter, maar vooral ook als denker, en voor alles, wat op de ontwikkeling van zijn leven en arbeid invloed heeft geoefend.

Men kent het feit, dat tot dezen eersten herdenkingsavond inspireerde.

In 1795 was de nieuwe staatsorde van de Bataafsche Republiek geproclameerd, die aan de Oranje-regering een einde maakte. Van alle „verdachten“ werd een belofte van trouw aan de nieuwe Republiek gevorderd, ook van Bilderdijk, die als Oranjestadisch advocaat te Den Haag zich bekendheid had verworven. Niet slechts weigerde hij echter die belofte af te leggen, maar hij verzette zich tegen de nieuwe orde in een uitvoerig en scherp adres. Dientengevolge werd hij verbannen: binnen 24 uur moest hij Den Haag, binnen 8 dagen de provincie verlaten hebben. Elf jaar vertoefde hij in den vreemde, tot hij in Maart 1806 kon terugkeeren. Die terugkeer dan was het moment, waar om zich de bovengenoemde Bilderdijkviering concentreerde.

De voorzitter van het Bilderdijk-Comité, de heer August Heyting, sprak een herdenkingsrede uit.

Hij begon, na een korte inleiding over Bilderdijk als Hollander en in zijn verhouding tot z'n tijd, met te herinneren aan de oorzaak der ballingschap en wat deze uitzetting voor hem beteekende. Ze was een ramp, omdat hij op het onverwachtst zijn gezin, zijn practijk, zijn studie en zijn daarvoor noodzakelijke bibliotheek, moest verlaten; ook, omdat zijn gestel onder de te verwachten ontberingen ernstig zou lijden. Zo was ook inderdaad, elf jaren lang, een zware beproeving. Eerst te Londen, daarna te Brunswijk heeft Bilderdijk moeilijke jaren gehad, die als eenig, maar dan belangrijk lichtpunt hebben gehad, dat ze hem de vereeniging brachten met zijn tweede vrouw, die (in tegenstelling met de eerste) hem een trouwe en liefdevolle echtgenoot is geweest. Maar voor de ontwikkeling van zijn dichterschap heeft deze bal-

lingschap-periode intusschen beslissende beteekenis gehad.

't Best is dat te zien, als men nagaat, wie de dichter Bilderdijk voor en na deze catastrofe is geweest. In de jaren vóór 1795 toont hij voorliefde voor de klassieken, voor Homerus, Sophocles e.a. Het werk, dat hij onder deze inspiratie levert, is schoon van vorm en stijl, munt zelfs uit boven de gelijksoortige poëzie van Vondel. En het heeft literair-historisch grooten invloed geoefend, want het heeft de heerschappij der 18e eeuwse opvattingen over kunst gebroken. De Grieken hebben Bilderdijk zelfstandigheid geleerd en hem den weg der vernieuwing gewezen. Die vernieuwing blijkt uit een vers als dat over den nachtegaal en den koekoek in hun onderlingen zangwedstrijd, dat door den Spreker als proeve werd voorgedragen.

In de beleving van de romantiek der liefde verlaat Bilderdijk dan het classieke genre. Ook begint hem de politiek te interesseren. De tijden worden met het laatste tiental jaren van de eeuw ernstiger en Bilderdijk's muze wordt daardoor gestempeld. Zijn poëzie wordt episch-didactisch, begint dus te komen op het terrein, waar ze haar grootste triomfen zal vieren.

De verbanning stoort deze ontwikkeling. Maar ze brengt toch vruchten. In Engeland komt Bilderdijk onder de bekoring van Ossian, in Duitschland leert hij de vormen van ballade en romance waarden. En als hij dan terugkeert, in 1806, is er verdieping in zijn werk, maar vooral ook grotere hartstocht. Hij komt dan in de volheid van zijn dichterschap: hij geeft zijn drie bekende treurspelen, zijn groot leerdicht over „De Ziekte der Geleerden“, ook begint het epos hem te bekoren. En in deze werkzaamheid stijgt hij op, tot de hoogten der wereldliteratuur. Onze nationale letterkunde kende te voren het epos niet: Bilderdijk schenkt haar een epiek van de hoogste orde; het leerdicht is frequenter in de nederlandse poëzie, maar Bilderdijk slaagt erin, het op te heffen tot een plastiek als die van Dante. En het leerdicht, dat hij geeft, houdt het midden tusschen lyriek en didactiek. In het satyrische, het beschrijvende, vooral ook in het religieuze, geeft hij zeer belangrijk werk en zoo schenkt Bilderdijk, na zijn terugkeer in het vaderland, aan zijn volk een poëtisch geheel van hoogere orde, volledig in alle genres, in lyriek, didactiek, epiek, dramatiek.

Aan de hand van vele voorbeelden toonde de Spreker deze beteekenis van Bilderdijk's kunst aan en hij besloot zijn rede met er op te wijzen, hoe het tijd wordt, dat de benepensten onder de moderne beoordeelaars ophouden met hun totaal onbelangrijke opmerkingen over de gebreken, die ook in Bilderdijk's werk worden gevonden. Onze natie heeft een eereschuld aan Bilderdijk en aan zichzelf. „En wij die hier bijeen gekomen zijn, wij aangaan Bilderdijk, wij getuigen van hem, wij brengen hem hulde en zeer grooten dank en dragen hem uit tot zijn eigen, zijn Dietsche volk“.

Wat de heer Heyting hier zei, beteekent inderdaad een huldiging. Want deze rede was een trekken in groote lijnen van het dichterbeeld en deed dit aldus zien als van ver boven de gewone verhoudingen uitreikende grootte. En, in aansluiting bij het momenteelste feit der herdenking, wees ze de belangrijke plaats aan, die Bilderdijk's weerkeer tot zijn vaderland in zijn ontwikkelingsgang inneemt.

Zeker, met deze behandeling is de stof niet uitgeput. Over de waardij van Bilderdijk's religieuze poëzie en vooral ook over den verstrekkenden invloed van zijn verhandelingen over historie en staatsrecht, zijn lezingen van eenzelfde om-

vang te houden. Maar het Bilderdijk-Comité is ook nog niet aan het einde van zijn werkzaamheid en we mogen ongetwijfeld meerdere Bilderdijk-avonden verwachten, die deze dingen nader zullen adstrueeren. Maar wat we ten gehoor kregen was een goede inzel van een veelbelovende Bilderdijk-herdenking.

Naast deze beschouwing bood de avond verder declamatie uit Bilderdijk's werk. Mevr. Bolding-Goemans droeg verzen voor, die betrekking hebben op het feit der ballingschap: „Op het Schip Het Rendier“ en „In de Scheepskooi“, beide gewaagd van 's dichters gewaarwordingen op zee, „Bij het inzeilen der Hollandsche zeeplas“ en „Aan den Hollandschen wal“, de hartstochtelijke onthoezingen van den balling, die zijn vaderland weerziet. De heer Willem Nystadt declameerde verzen van lyrischen aard („De Rozen“, „Gehed“, „Morgenstond“) en Mevr. Ellen Varens en de bekende voordrachtkunstenaar Albert Vogel gaven verzen weer van het epische en dramatische genre.

't Geheel was een schoone Bilderdijk-avond, die door de aanwezigen met dankbaarheid werd genoten.

C. T.

¹⁾ Deze commissie, onder eere-voorzitterschap van den toenmaligen burgemeester van Amsterdam, Mr Dr van Leeuwen, bezorgde o.m. het bekende Gedenkboek „Willem Bilderdijk“, dat werd uitgegeven bij Höveker en Wormser te Amsterdam.

²⁾ We ontvingen dit boek ter recensie en hopen eerlang er over te handelen.

MUZIKALE KRONIEK

Bach's Johannes- en Matthäus-Passion.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat hoe langer hoe meer overal in ons land gepoogd wordt in de lijdensweken een der passies van Bach uit te voeren. En nog meer valt het te loven, dat vele vereenigingen elk jaar weer zich opmaken om een van beide bovengenoemde werken in te studeeren, want eerst door ernstig en herhaald bestudeeren dezer werken is het mogelijk, ze op de juiste waarde te leeren schatten.

Zoo gaf ook nu weer de Christelijke Oratorium-vereeniging te Utrecht een uitvoering van de Johannes-passion op 31 Maart, terwijl op 2 April de Nederlandsche Bachvereeniging in de Groote Kerk te Naarden weer een modeluitvoering bracht van de Matthäus-passion.

Vijf passies zijn door Bach geschreven, vier naar de evangeliën en één op een tekst van den Leipziger postambtenaar Picander, wiens burgerlijke naam Henrici is. Deze laatste passion is echter verloren gegaan, terwijl van de Markus-passion slechts een vijftal lyrische stukken bewaard zijn gebleven. De Lukas-passion is tot ons gekomen in een manuscript, dat niet door Bach is vervaardigd (zie in het Bach Jahrbuch 1911 het artikel van Max Schneider hierover). Men betwijfelt dan ook wel, of Bach de auteur is van dit werk en acht het, wanneer men al het auteurschap van Bach aanneemt, een jeugdwerk, waarin wel gedeelten voorkomen, die Bach waardig zijn, maar dat ook zeer veel gedeelten bevat, die van veel minder beteekenis zijn.

Alleen de Johannes- en de Matthäus-passion kunnen dus voor regelmatige uitvoering in aanmerking komen. Welke van de twee het belangrijkste is, valt

zelle? Wat zou hij zien anders dan natuur? Muziek van Beethoven, speelsche natuurmuziek, beluisterd door Gezelle, verwacht ge het anders? Hij ziet een blaadje op 't water vallen en liggen (dit herinnert aan 't wisselen van tonica en dominant) en nu begint het tafereeltje. De hemel hoort erbij en komt er ook bij. Maar ook verdere stof-fage: een kringelend vischje, wuivend riet, bloemetjes aan de kant enz.? Neen, ziehier de keus: de in beginsel zoo eenvoudige muziek noopt Gezelle tot het enkele beeld: het spel van het blaadje en het water. Ongelooflijk, hoe durft hij, dat spot toch met...! Ja, een dichter durft... en wat moet die droefgeestige kop van Gezelle geglimlacht hebben, toen die woordenmuziek (geen akelig-eenzijdige tachtiger woordmuziek) uit zijn ziel kwam ruischen, even af, speelsch en natuurlijk als het model. Kan een keus strenger zijn en beter worden volgehouden? De dichter krijgt bij zoo'n volgehouden vers alle verstandige menschen tegen zich en zou dit vandaag nog krijgen, indien hij nu eenmaal niet Gezelle was!

De tweede eisch was: de herschepping moet geen muziek noemen, doch muziek zijn. Oordeel zelf: hier geen ode aan de muziek, geen beeldspraak van „z'is als de zee“ enz., geen beschrijving van een ontroerd of sidderend neerzittend mensch... Gezelle ziet geen uitvoerenden, hoort geen tonen, ziet geen noten, hij zit aan de waterkant, de hemel blikkert hem in dat op 't blaadje vloeiend water in de oogen, dat deint en wisselt, drijft boven, duikt onder...

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Over het Beschrijven van Muziek.

III.

Ik ken dan toch één proeve van herscheppende muziekbeschrijving, die volmaakt is, voorzover dat hier beneden kan. En die waarlijk een bepaalde compositie nazigt. Kent ge Guido Gezelle's

't Er viel 'ne keer een blaadtje op
het water
't Er lag 'ne keer een blaadtje op
het water
En vloeien op het blaadtje dei
dat water
En vloeien dei het blaadtje op
het water
En wentel-winkelwentelen
in 't water
Want 't blaadtje was geworden lijk
het water
Zoo plooibaar en zoo vloeibaar als
het water enz....?

Geen poëzie voor de Dorbeens en de Van Naa-laans, geen „spreken aan de haard met ernst en met verstand“! Dit is voor de groote „kinderen“, die zich nog kunnen verlustigen in de liefelijkheid

moeilijk ui-
weest, die
maar ook
mann), die
In beide v
tot het vo
kerkelijke
bezitten v
tekst der J
gesteld ui
voeging va
het lijdens
dene ander
van de 2
Bach's dic
onder me

Wat
scheidene
ken. Ik de
de Johann
ijn kreu
koor van
ihr angef
passion e
van over
de Matthä
Johannes-
c klein,
middenge
telkens w
koor van
van de zir
tot uiting
koole „La
haat word
Johannes-
slotkoor v
dan ook w
op laat v
Op is

Ook is
tvo accor
en orator
pathetisch
vinden we
duid als
meeste a
tativo ag
waarop d
Johannes-
claycimbe
wordt de
strijkinstr
zachte ho
„Eli, Eli,
zijn ook d
den, waar
strijkinstr

Beide u
geleid doe
nells, de
geheel is
Naarden
Wilhelm
leni Rave
kleine pa
door lode
prachtige
en de scho
partij ver
Kappel v
gaf verder
uitvoering
dan ook
model-uit
ging te l

't E

't E

Maar z
de muzie
langen, d
zelliaantje
baar wil
wijzen. I
wenken
beschrijvi

De mu
bridisch
de keus
ties van
publiek
staan de
uitweidin
termen s
ruimte k
beschrijvi
een duid
ving in
De jour
op glad
Hoe n
is in de
anderend
technisch
dat „me